

Σύγκριση

Τόμ. 12 (2001)

Anastasia Daskarolis, Die Wiedergeburt des Sophokles aus dem Geist des Humanismus. Studien zur SophoklesRezeption in Deutschland vom Beginn des 16. bis zur Mitte des 17. Jahrhunderts, Tübingen (Niemeyer) 2000 (Frühe Neuzeit, τόμ. 55), σελ. 394.

Ιωάννα Οικονόμου-Αγοραστού

doi: [10.12681/comparison.10806](https://doi.org/10.12681/comparison.10806)

Copyright © 2016, Ιωάννα Οικονόμου-Αγοραστού

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Οικονόμου-Αγοραστού Ι. (2017). Anastasia Daskarolis, Die Wiedergeburt des Sophokles aus dem Geist des Humanismus. Studien zur SophoklesRezeption in Deutschland vom Beginn des 16. bis zur Mitte des 17. Jahrhunderts, Tübingen (Niemeyer) 2000 (Frühe Neuzeit, τόμ. 55), σελ. 394. *Σύγκριση*, 12, 193–194.
<https://doi.org/10.12681/comparison.10806>

λιστών, εξηγεί αρκετούς από τους λόγους για τους οποίους η τέχνη οφείλει να κατέχει μία δυναμική θέση στη σύγχρονη κοινωνία. Το δύσκολο εγχείρημα του Τσατσούλη διασφάλισε πολύτιμα συμπεράσματα όχι μόνο για την κατανόηση του υπερρεαλισμού, μιας τέχνης συν-τελεσμένης, αλλά και για τη μεθοδική ανάγνωση ενός παρόντος υπό διαμόρφωση και την αντίχρευση ενός μέλλοντος που δείχνει να απειλείται.

Ελένα Κουτριάνου

Anastasia Daskarolis, *Die Wiedergeburt des Sophokles aus dem Geist des Humanismus. Studien zur Sophokles-Rezeption in Deutschland vom Beginn des 16. bis zur Mitte des 17. Jahrhunderts*, Tübingen (Niemeyer) 2000 (Frühe Neuzeit, τόμ. 55), σελ. 394.

Η μονογραφία αυτή αποτελεί διευρυμένη μορφή της διδακτορικής διατριβής της συγγραφέως, η οποία έγινε δεκτή από τη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης το 1993. Παρουσιάζει για πρώτη φορά εποπτικά και διεξοδικά τη σχετικά περιορισμένη σε σχέση με τον Ευριπίδη, αλλά αρκετά ικανοποιητική σε σχέση με τον Αισχύλο, πρόσληψη του Σοφοκλή από το γερμανικό ανθρωπισμό —ιδιαίτερα των αρχών του 16ου έως τα μέσα του 17ου αιώνα—, πρόσληψη η οποία υπαγορεύεται κατά ένα μεγάλο μέρος από τα φιλολογικά, ρητορικά και ηθοπλαστικά ενδιαφέροντα των κυρίων εκπροσώπων του. Η συγγραφέας διακρίνει τρία στάδια στην πρόσληψη του Σοφοκλή από το γερμανικό ανθρωπισμό και, με βάση αυτήν τη σταδιοποίηση, διαρθρώνει τη μελέτη της σε τρία μέρη.

Στο πρώτο μέρος καταδεικνύεται

ότι η σπουδή του Σοφοκλή από τους πρώιμους ανθρωπιστές συντελεί στη σταδιακή απομάκρυνσή τους από τον σχολαστικισμό. Ειδικότερα, εκτίθεται η σημασία του Σοφοκλή αφενός στη δημιουργία του χριστιανικού ανθρωπισμού μέσα από το παράδειγμα του J. Reuchlin, ο οποίος ανάγει ηθικοθρησκευτικές διδασχές του Σοφοκλή σε αντίστοιχα χριστιανικά ιδεώδη, αφετέρου στην πρακτική φιλοσοφία όπως την αντιλαμβάνεται ο U. v. Hutten. Πολύ διεξοδικότερα συζητείται ο τονισμός του ηθικοπαιδαγωγικού χαρακτήρα του έργου του Σοφοκλή από τον Έρασμο, καθώς και του θεατρικού-ρητορικού από τον Μελάγχθωνα.

Αντικείμενο του δεύτερου μέρους της μελέτης είναι η σημασία του Σοφοκλή στη θεωρία της ποίησης ανάμεσα στον ανθρωπισμό και το μπαρόκ. Εδώ η συγγραφέας επιχειρεί να καταδείξει, κυρίως στα παραδείγματα των Th. Rhodius και M. Virdung, ότι το αρχικό στοιχείο πρόσληψης από την ποιητική του πρώιμου γερμανικού ανθρωπισμού αποτελεί επιλεκτικά η υφολογική δομή στο έργο του Σοφοκλή, όταν αυτή ανταποκρίνεται στις προσδοκίες της παραδοσιακής ρητορικής θεωρίας και πράξης. Κατόπιν η συγγραφέας παρακολουθεί τη σταδιακά αυξανόμενη θετική αξιολόγηση του Σοφοκλή και ως δραματουργού, κυρίως στα παραδείγματα των J. Micyllus, G. Fabricius, J. C. Scaliger και M. v. Hessen. Τέλος, παρουσιάζεται η εδραίωση του Σοφοκλή ως αυθεντικού κλασικού δραματουργού στην ποιητική των Ιησουιτών κατά τον ύστερο ανθρωπισμό.

Στο τρίτο και ιδιαίτερα ενδιαφέρον μέρος της μελέτης η συγγραφέας παρουσιάζει με εύστοχα παραδείγματα

τη γόνιμη πρόσληψη του δραματικού υλικού του Σοφοκλή από εκπροσώπους του μετά τη Μεταρρύθμιση ανθρωπισμού. Έτσι, περιγράφεται ο μετασχηματισμός του μυθολογικού υλικού του Οιδίποδα σε χριστιανικό επίπεδο από τον δραματουργό W. Waldung, καθώς και του μυθολογικού υλικού του Αίαντα σε επίπεδο ηθικής και αισθητικής πρόσληψης από τους Th. Naogeorg και J. Scaliger αντίστοιχα. Ωστόσο, μόνο ο M. Opitz, κατά τη συγγραφέα, προσεγγίζει —κυρίως με την *Αντιγόνη* του— στον ύψιστο βαθμό τα ανθρωπιστικά ιδεώδη του Σοφοκλή.

Η μελέτη καταλήγει με μια αδρή —αλλά πολύτιμη για την ολοκλήρωση του υπό πραγμάτευση θέματος— σκιαγράφηση της πορείας που ακολουθεί η πρόσληψη του Σοφοκλή στην ποιητική του 17ου αιώνα στη Γερμανία.

Η μονογραφία, κινούμενη στα παραδοσιακά πεδία της συγκριτικής γραμματολογίας, επιλέγει ελάχιστα διερευνημένα θεματικά πλαίσια, και ως εκ τούτου αποτελεί ευπρόσδεκτο πόνημα για τη σχετική έρευνα. Ο πλούτος και η εποπτικότητα του βιβλιογραφικού υλικού, η συστηματική παράθεση αλλά και ο εποικοδομητικός σχολιασμός των σχετικών αποσπασμάτων ικανοποιούν και τις πιο εξειδικευμένες ανάγκες κάθε ερευνητή. Άλλωστε, παρά το γεγονός ότι η μελέτη απευθύνεται σε φιλόλογους με βαθιά γνώση τόσο της κλασικής ελληνικής και λατινικής ποιητικής παράδοσης όσο και του γερμανικού ανθρωπισμού, η συνεπής παράθεση της μετάφρασης των λατινικών κειμένων συμβάλλει στην ταχύτερη και απρόσκοπτη ανάγνωση της μελέτης. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να κάνει κανείς στις εκτενέστερες σημειώσεις, οι οποίες δεν

περιορίζονται στην ούτως ή άλλως πλούσια παράθεση της σχετικής βιβλιογραφίας, αλλά σε πολλά σημεία προσφέρουν και μια διαλεκτική κριτική των υπό συζήτηση θέσεων. Βεβαίως, ο απαιτητικός αναγνώστης της μονογραφίας ευχαρίστως θα έβλεπε μια εκτενέστερη γενική εισαγωγή, μια ποικιλία στη μεθοδολογική διάταξη των κεφαλαίων, καθώς και μια ειδικότερη αναγωγή των συμπερασμάτων κάθε κεφαλαίου σε ευρύτερα επίπεδα της ιστορίας των ιδεών της υπό πραγμάτευση εποχής. Ωστόσο, οι παρατηρήσεις αυτές ουδόλως επισκιάζουν τη σημασία της μονογραφίας ως πολύτιμου εγχειρίδιου για τη σχετική έρευνα.

Ιωάννα Οικονόμου-Αγοραστού

Γιάννης Η. Ιωάννου, *Χωροχρονικά στην ποίηση*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Δοκίμιο, Αθήνα 2000, σελ. 134.

Σπάνια ένας τίτλος μελέτης θα μπορούσε να είναι πιο αντιπροσωπευτικός των περιεχομένων του: Το *Χωροχρονικά στην Ποίηση* ανακοινώνει ένα ταξίδι μέσα στο χώρο και τον χρόνο στην ποίηση κατά τον 20ό αιώνα (1870-1970), δηλαδή γύρω από τις μείζονες παραδοσιακές συντεταγμένες κάθε λογοτεχνίας, και ταυτόχρονα παρουσιάζει τη νέα διαπλοκή ανάμεσα στην επιστήμη και την ποίηση. Για την καλύτερη κατανόηση της πρωτότυπης προοπτικής της μελέτης αυτής ως υπενθυμίσουμε την κατάσταση της σύγχρονης φυσικής σε σχέση με τη λογοτεχνία.

«Η επιστημονική εμπειρία του εικοστού αιώνα περνάει μέσα στην ποίηση»¹

Από μακροσκοπική άποψη, η περίοδος της μετάβασης από τον 19ο στον